

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”
(для спеціалістів)

Київ 2003

Підготовлено кандидатом економічних наук, професором *Я. В. Литвиненко*

Затверджено на засіданні кафедри фінансів
(протокол № 7 від 11.06.03)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Литвиненко Я. В. Навчальна програма дисципліни “Податковий менеджмент” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2003. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Податковий менеджмент”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2003

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Податковий менеджмент є найважливішим елементом загальної економічної стратегії і фінансової політики як держави, так і кожного підприємства. Як складова бюджетної системи держави він є водночас інструментом державного регулювання економіки.

Податковий менеджмент — це складний механізм з характерними для нього елементами. Він складається із законодавчої та інформаційної бази, податкового аналізу, планування податкових платежів, контролю і регулювання.

Визначається податковий менеджмент фінансовою і загальною економічною стратегією, що існує в суспільстві. Тому в кожній державі він має певні особливості. Крім того, слід визнати, що ідеальної податкової системи не існує. Кожній з існуючих податкових систем притаманні як переваги, так і недоліки. Тому їх знання має велике значення і для визначення податкової політики в Україні загалом.

Мета вивчення дисципліни — опанувати сутність, методологічні й теоретичні засади податкового менеджменту підприємства, його структуру, систему побудови й особливості функціонування в Україні. Здобути з цього курсу знання дадуть змогу майбутнім фахівцям приймати обґрунтовані рішення як на рівні держави, так і на рівні підприємства.

Курс “Податковий менеджмент” належить до дисциплін, які вивчають проблеми оподаткування. Цей курс є продовженням курсів “Податкова система України” та “Податкова система зарубіжних країн” і призначений для подальшого поглибленого вивчення теорії та практики оподаткування при навчанні на рівні спеціаліста.

До завдань курсу “Податковий менеджмент” належить теоретична і практична підготовка студентів економічних спеціальностей з питань:

- змісту, сутності функцій та принципів організації податкового менеджменту на підприємстві;
- інформаційного забезпечення податкового менеджменту на підприємстві;
- змісту й методики виконання податкового аналізу податкових платежів підприємства;
- планування податкових платежів і методів їх здійснення;
- застосування методів контролю за сплатою податкових платежів;
- податкового регулювання та його змісту.

Дисципліна “Податковий менеджмент” пов’язана з іншими дисциплінами, які вивчають окремі проблеми оподаткування, зокрема з економічною теорією, макро-, мікроекономікою, економікою підприємства, фінансами, бухгалтерським обліком та ін.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

№ пор.	Назва теми
1	Теоретичні та методологічні засади податкового менеджменту
2	Система інформаційного забезпечення податкового менеджменту
3	Податковий аналіз і його місце в системі функціонування податкового менеджменту
4	Планування податкових платежів як складова податкового менеджменту
5	Податковий контроль як складова податкового менеджменту
6	Податкове регулювання в системі податкового менеджменту

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

Тема 1. Теоретичні та методологічні засади податкового менеджменту

Поняття податкового менеджменту та його зміст. Зв'язок між податковою політикою та податковим менеджментом. Рівні податкового менеджменту залежно від рівнів податкової політики. Мета податкового менеджменту та її зміст. Завдання податкового менеджменту та їх характеристика. Принципи організації податкового менеджменту та їх зміст.

Проблеми, які вирішує податковий менеджмент, і їх зв'язок з його метою. Основні завдання податкового менеджменту та їх зміст.

Основні складові податкового менеджменту. Суб'єкти податкового менеджменту та їх характеристика. Об'єкт оподаткування як важливий елемент податкового менеджменту. Функції податкового менеджменту та їх характеристика.

Поняття стратегічного та тактичного податкового потенціалу, їх сутність і значення для податкового менеджменту. Податковий потенціал як база для прийняття управлінського рішення з податкової політики.

Державний податковий менеджмент і його характеристика. Мета і завдання державного податкового менеджменту, особливості його організації в Україні.

Податковий менеджмент підприємства й особливості його організації. Мета і завдання податкового менеджменту на цьому рівні управління, порядок його організації залежно від форм власності, організаційно-правових форм підприємства та ін.

Література [1–8; 12–14; 20; 21; 27; 34–37]

Тема 2. Система інформаційного забезпечення податкового менеджменту

Інформаційне забезпечення податкового менеджменту, його сутність і місце в системі податкового менеджменту. Користувачі інформації: внутрішні та зовнішні, їх характеристика. Інформаційна база і вимоги до неї в сучасних умовах розвитку економіки України.

Інформаційна система і показники, які її характеризують. Особливості інформаційної бази підприємства та вимоги до її формування.

Методи збирання, зберігання і обробки потрібної для податкового менеджменту інформації, форми її надання користувачам.

Показники, які характеризують ефективність організації податкового менеджменту та податкової системи підприємства, і їх класифікація за різними ознаками.

Література [1–8; 10; 19; 21]

Тема 3. Податковий аналіз і його місце в системі функціонування податкового менеджменту

Податковий аналіз як частина податкового менеджменту. Характеристика податкового менеджменту. Сутність податкового аналізу і його особливості на різних рівнях управління економікою. Класифікація податкового аналізу за різними ознаками: часом виконання, об'єктами управління, методикою вивчення об'єктів, ступенем охоплення досліджуваних об'єктів, змістом програми та ін.

Місце податкового аналізу в системі податкового менеджменту.

Функції податкового аналізу: визначення, вивчення, оцінка резервів і їх зміст. Принципи податкового аналізу та їх особливості.

Порядок і послідовність виконання податкового аналізу. Етапи податкового аналізу та їх зміст.

Методи податкового аналізу та їх зміст.

Література [1–8; 10; 19; 21]

Тема 4. Планування податкових платежів як складова податкового менеджменту

Планування як невіддільна складова загальної системи управління підприємством. Місце податкового планування в системі податкового менеджменту. Принципи податкового планування і їх зміст.

Планування податкових платежів і його характеристика. Планування податкових платежів і зміст основних його елементів. Рівні планування податкових платежів залежно від рівня управління: державне планування податкових платежів; планування податкових платежів на рівні місцевих органів самоврядування; планування податкових платежів на підприємстві. Характеристика рівнів планування податкових платежів.

Процес планування податкових платежів і його характеристика. Етапи розробки плану податкових платежів і їх зміст. Основні вимоги до плану податкових платежів і їх характеристика. Види планів податкових платежів: стратегічні, поточні та оперативні.

Стратегія податкового планування та її сутність. Етапи розробки стратегій податкового планування підприємства та їх зміст.

Показники ефективності плану податкових платежів, їх види і характеристика. Методика їх розробки і особливості застосування на різних рівнях управління.

Оптимальність податкових платежів та її сутність. Методи розробки оптимальної податкової стратегії підприємства. Шляхи оптимізації податкових платежів.

Податковий календар підприємства, його зміст і необхідність розробки. Порядок розробки податкового календаря і організація його виконання.

Література [1–8; 10; 19; 21]

Тема 5. Податковий контроль як складова податкового менеджменту

Податковий контроль і його види: зовнішній та внутрішній. Принципи організації податкового контролю і вимоги до нього.

Зовнішній податковий контроль, його характеристика та види. Необхідність і значення зовнішнього податкового контролю в сучасних умовах розвитку економіки України. Органи, які здійснюють державний податковий контроль, їх характеристика і зобов'язання.

Внутрішній податковий контроль і його зміст. Форми здійснення внутрішнього податкового контролю. Комплексний внутрішній податковий контроль і сфери його застосування.

Порушення у сфері оподаткування підприємств і їх мотиви в сучасних умовах розвитку економіки України.

Відповідальність об'єктів за порушення податкового законодавства, її види і засоби покарання.

Міжнародний податковий контроль і перспективи його розвитку у світі та в Україні. Міжнародні угоди, які укладаються між державами з метою об'єднання зусиль для контролю й усунення порушень законодавства, пов'язаних з ухилянням від сплати податків.

Література [1–8; 10; 19; 21]

Тема 6. Податкове регулювання в системі податкового менеджменту

Податкове регулювання та його сутність. Напрямки здійснення державного податкового регулювання. Особливості податкового регулювання. Законодавча база для здійснення податкового регулювання. Мета, завдання і функції податкового регулювання, методи його здійснення і їх сутність.

Пільги з оподаткування як можливість зменшення податкових платежів підприємства. Принципи надання пільг з оподаткування. Види податкових пільг і їх характеристика. Прямі та непрямі податкові пільги.

Наслідки податкового регулювання і методи їх визначення.

Вільні економічні зони в Україні, їх характеристика. Принципи їх утворення, законодавча база для відкриття. Вимоги до відкриття підприємства у вільній економічній зоні. Особливості оподаткування у вільних економічних зонах.

Офшорні економічні зони та їх характеристика. Особливості організації оподаткування в офшорних економічних зонах і основна мета їх існування.

Література [1–8; 10; 19; 21]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота полягає в написанні реферату і відповідей на три теоретичних питання. Варіант контрольної роботи студенти вибирають з наведеної далі таблиці за першою літерою свого прізвища. Реферат повинен бути виконаний як самостійне дослідження. Наприкінці реферату

потрібно зробити висновки і внести пропозиції щодо вдосконалення податкового менеджменту на підприємстві, де працює студент.

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А–Д	1
Ж–Л	2
М–С	3
Т–Ц	4
Ч–Я	5

Структура реферату:

- вступ — одна сторінка;
- основна частина — до 15 сторінок;
- висновки — до двох сторінок;
- список використаної літератури.

Відповіді на теоретичні питання повинні бути точними й короткими обсягом до двох сторінок. Загальний обсяг контрольної роботи — 18–20 сторінок друкованого або рукописного тексту на аркушах паперу формату А4.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

Реферат на тему “Податковий менеджмент підприємства і характеристика його елементів”.

Теоретичні питання:

1. Вимоги до інформаційної бази для податкового менеджменту.
2. Класифікація видів аналізу за різними ознаками.
3. Планування податкових платежів за рівнями управління.

Варіант 2

Реферат на тему “Податкове регулювання та його зміст”.

Теоретичні питання:

1. Законодавчі та нормативні документи, що становлять інформаційну податкову базу.
2. Функції податкового аналізу та їх характеристика.
3. Порядок і етапи податкового планування на підприємстві.

Варіант 3

Реферат на тему “Інформаційне забезпечення податкового менеджменту та його зміст”.

Теоретичні питання:

1. Принципи виконання податкового аналізу.
2. Податкова стратегія підприємства і етапи її розробки.
3. Податковий контроль і його види.

Варіант 4

Реферат на тему “Податковий аналіз і методи його виконання на різних рівнях податкового менеджменту”.

Теоретичні питання:

1. Податковий календар підприємства та його сутність.
2. Пільги з податків для підприємств і їх види.
3. Внутрішній податковий контроль на підприємстві і методи його виконання.

Варіант 5

Реферат на тему “Податкове планування та його місце в системі загальної фінансової стратегії підприємства”.

Теоретичні питання:

1. Джерела інформації для аналізу податкових платежів підприємства.
2. Види податкового контролю та їх характеристика.
3. Вільні економічні зони та їх місце в загальній системі податкового регулювання.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Податковий менеджмент і його сутність.
2. Державний податковий менеджмент і його характеристика.
3. Податковий менеджмент підприємства та його особливості.
4. Податковий менеджмент домашнього господарства та його зміст.
5. Принципи податкового менеджменту.
6. Проблеми, які вирішує податковий менеджмент.
7. Мета і завдання державного податкового менеджменту.
8. Основні завдання податкового менеджменту підприємства.
9. Функції податкового менеджменту.
10. Стратегічний податковий менеджмент і його характеристика.

11. Рівні податкового менеджменту та їх характеристика.
12. Мета і завдання податкового менеджменту підприємства.
13. Склад податкового менеджменту підприємства та його характеристика.
14. Елементи державного податкового менеджменту та їх зміст.
15. Податковий контроль як складова податкового менеджменту.
16. Податковий аналіз як складова податкового менеджменту.
17. Податкове планування як складова податкового менеджменту.
18. Економіко-статистичні методи аналізу і планування податкових платежів.
19. Податкове регулювання як складова податкового менеджменту.
20. Шляхи підвищення ефективності податкового менеджменту підприємства.
21. Напрямки поліпшення методів аналізу і планування податкових платежів підприємства.
22. Тактичний податковий менеджмент і його особливості.
23. Інформаційне забезпечення податкового менеджменту та його сутність.
24. Зовнішні та внутрішні користувачі інформаційної бази податкового менеджменту та їх характеристика.
25. Вимоги до інформаційної бази податкового менеджменту.
26. Система показників інформаційної бази податкового менеджменту.
27. Показники ефективності податкового менеджменту підприємства.
28. Податковий аналіз: сутність і зміст.
29. Класифікація видів податкового аналізу за різними ознаками.
30. Функції податкового аналізу.
31. Принципи податкового аналізу.
32. Порядок виконання системного податкового аналізу.
33. Етапи виконання комплексного податкового аналізу.
34. Класифікація методів податкового аналізу за різними ознаками.
35. Планування податкових платежів на рівні держави та його зміст.
36. Значення плану податкових платежів на державному рівні для визначення загального бюджету.
37. Методи розрахунку податкових платежів на державному рівні.
38. Місце планування податкових платежів у загальній фінансовій стратегії підприємства.
39. Принципи планування податкових платежів і їх зміст.
40. Організація планування податкових платежів на підприємстві та її зміст.

41. Стратегічне податкове планування підприємства та його особливості.
42. Тактичне податкове планування підприємства та його характеристика.
43. Оперативне планування податкових платежів підприємства та його зміст.
44. План податкових платежів на різних рівнях управління та їх зміст.
45. Розробка плану податкових платежів та його сутність.
46. Заходи розробки плану податкових платежів підприємства.
47. Методи розробки плану податкових платежів підприємства.
48. Види планів податкових платежів підприємства.
49. Стратегія податкового планування підприємства та етапи її розробки.
50. Показники ефективності плану податкових платежів підприємства.
51. Оптимізація плану податкових платежів підприємства та її характеристика.
52. Розробка окремих податкових платежів підприємства.
53. Податковий календар і його зміст.
54. Податковий контроль: зміст і сутність.
55. Органи, які здійснюють податковий контроль в Україні, і їх характеристика.
56. Повноваження контролюючих органів і їх зміст.
57. Зовнішній податковий контроль і його зміст.
58. Внутрішній податковий контроль і його характеристики.
59. Комплексний податковий контроль і його зміст.
60. Причини ухиляння від сплати податків їх платниками.
61. Методи боротьби з ухиленням від сплати податків.
62. Види порушень податкового законодавства.
63. Види покарань за порушення податкового законодавства.
64. Податкове регулювання та його сутність.
65. Здійснення державного податкового регулювання в Україні.
66. Принципи організації і функції податкового регулювання.
67. Методи здійснення податкового регулювання.
68. Ефективність здійснення податкового регулювання в Україні та шляхи її підвищення.
69. Пільги з податків і їх місце в податковій політиці підприємства.
70. Принципи надання пільг при оподаткуванні підприємства.
71. Класифікація пільг і їх характеристика.

72. Організація вільних економічних зон України та їх значення для економічного розвитку держави.
73. Принципи організації вільних економічних зон в Україні.
74. Вимоги відкриття вільних економічних зон.
75. Характеристика відкритих вільних економічних зон України.
76. Офшорні зони та їх характеристика.
77. Особливості організації оподаткування в офшорних зонах світу.
78. Джерела інформаційної бази податкового менеджменту та їх характеристика.
79. Методи обробки інформації для аналізу податкових платежів підприємства.
80. Організація податкового менеджменту на підприємстві та її зміст.
81. Ефективність податкового менеджменту підприємства та її визначення.
82. Рівні податкового менеджменту та їх характеристика.
83. Аналіз податкових платежів як складової податкового менеджменту.
84. Стратегії податкового менеджменту та їх характеристика.
85. Податковий менеджмент як складова податкової політики підприємства.
86. Методи отримання й обробки інформації для податкового менеджменту.
87. Методи державного податкового контролю та їх характеристика.
88. Податковий менеджмент держави та його сутність.
89. Податковий менеджмент підприємства та характеристика його елементів.
90. Податкова політика підприємства: мета і завдання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Конституція* України. — К.: Просвіта, 1996. — 80 с.
2. *Закон* України “Про внесення змін до Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок»” від 3 березня 1999 р. // Уряд. кур’єр. — 1999. — 30 берез.
3. *Закон* України “Про державну податкову службу в Україні” від 5 лютого 1998 р. № 83/98-ВР, із змін. та допов. // Уряд. кур’єр. — 1998. — 14 лют. (№ 30-31).

4. Закон України “Про податок на додану вартість” від 3 квітня 1997 р. №168/97-ВР // Уряд. кур’єр. — 1997. — 8 трав. (№ 80-81).
5. Закон України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” від 18 лютого 1997 р. № 75/97-ВР, із змін. та допов. // Уряд. кур’єр. — 1997. — 27 берез. (№ 55-56).
6. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР, із змін. та допов. // Уряд. кур’єр. — 1997. — 12 черв. (№ 105-106).
7. Закон України “Про систему оподаткування” від 18 лютого 1997 р. № 77/97-ВР, із змін. та допов. // Голос України. — 1997. — 25 берез. (№ 52).
8. *Про податок з громадян*: Декрет Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р., із змін. та допов. // ВВР України. — 1993. — № 10.
9. *Величко О., Дмитренко І.* Іноземний досвід реформування податкової системи // Економіст. — 1998. — № 7–9. — С. 120-123.
10. *Гега П., Доля Л.* Основи податкового права: Навч. посіб. — К.: Знання, КОО, 1998. — 274 с.
11. *Глухой В. В., Дольдэ И. В.* Налоги: теория и практика. — СПб.: Спец. лит., 1996. — 285 с.
12. *Гриджина М. В., Вдовиченко Н. И., Калина А. В.* Налоговая система Украины: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2000.
13. *Дернберг Р. Л.* Международное налогообложение: Пер. с англ. — М.: ЮНИТИ, 1997.— 376 с.
14. *Джеффри Д. Сакс, Фелипе Лореи Б.* Макроэкономика. Глобальный подход. — М.: Дело, 1996. — 224 с.
15. *Дикань Л. В.* Налогообложение. — Харьков: Консум, 1996. — 428 с.
16. *Евстигнеев Е. Н.* Основы налогообложения и налогового права. — М., 1999.
17. *Кейнс Дж. М.* Общая теория занятости, процента и денег // Избр. пр.: Пер. с англ. — М.: Экономика, 1983. — 518 с.
18. *Конрад Ю., Лунина И.* Налоговая политика в Украине: подходы и перспективы // Экономика Украины. — 1996. — № 11.
19. *Медведев А. Н.* Как планировать налоговые платежи: Практик. руководство для предпринимателей. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 192 с.
20. *Мельник Д. Ю.* Налоговый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 352 с.

21. *Налого: Учеб. пособие* / В. В. Буряковский, В. Я. Кармазин, С. В. Каламбет, О. А. Водолазская. — Днепропетровск: Пороги, 1998. — 612 с.
22. *Налого: Учеб. пособие* / Под ред. Д. Г. Черника. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 400 с.
23. *Налого и налоговое право: Учеб. пособие* / Под ред. А. В. Брызгалина. — М.: Аналитика-Пресс, 1997. — 600 с.

Додаткова

24. *Основы налогового права: Учеб.-метод. пособие* / Под ред. С. Г. Пепеляева. — М.: Инвест Фонд, 1995. — 496 с.
25. *Петти У. Экономические и статистические работы: Пер. с англ.* — М.: Соцэргиз, 1940. — 324 с.
26. *Петти У. Трактат о налогах* // Антология экономической классики: В 2 т. — М., 1993. — Т. 1.
27. *Податкова система України* / За ред. В. М. Федосова. — К.: Либідь, 1994. — 464 с.
28. *Покачалова Е. Налого, их понятие и роль* // Финансовое право: Учебник. — М., 1995. — С. 226.
29. *Пушкарева В. М. История финансовой мысли и политики налогов.* — М.: ИНФРА-М, 1996. — 192 с.
30. *Сутормма В. М., Федосов В. М., Андрущенко В. Л. Держава — податки — бізнес.* — К.: Либідь, 1992. — 328 с.
31. *Тургенев Н. Опыт теории налогов.* — 3-е изд. — М., 1937.
32. *Фінансове право: Підручник* / За ред. Л. К. Воронової. — Харків: Консум, 1998. — 496 с.
33. *Черник Д. Г. Налого в рыночной экономике.* — М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 384 с.
34. *Юткина Т. Ф. Основы налогообложения.* — Саратов: Изд-во СГУ, 1995.
35. *Юткина Т. Ф. Методические основы налогообложения.* — Саратов: Изд-во СГУ, 1995.
36. *Юткина Т. Ф. Налого и налогообложение: Учебник.* — М., 1999.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни	
“Податковий менеджмент”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни	
“Податковий менеджмент”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	7
Завдання для контрольних робіт	8
Контрольні питання	9
Список рекомендованої літератури	12

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерне верстання

Н. В. Медведєва
І. В. Хронюк
Т. Г. Замура

Зам. № ВКЦ-1452

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП